

Posudek oponenta diplomové práce

Niguny v chasidské tradici

Autor: Bc. Ráchel Polohová. DiS

Práce Ráchel Polohové si klade za cíl prozkoumat niguny čtyř chasidských dynastií a prezentovat jejich novou typologii. Předložená práce, odevzdaná 31.7. 2018, má včetně povinných příloh 98 stran textu. Součástí tohoto rozsahu je přibližně patnáct stran notového záznamu. Další přílohou jsou pak nahrávky. Vedle Úvodu a Závěru sestává práce z šesti kapitol. Seznam literatury se dělí na literaturu primární a sekundární. Primární literatura obsahuje 53 zdrojů, literatura sekundární 52.

V kapitole „Stručná historie východoevropského chasidismu“ se autorka věnuje postavě Ba'al Šem Tova, jenž je vykreslen jako charismatický divotvůrce. Vedle Ba'al Šem Tova popisuje kapitola další dvě osoby, jejichž působení bylo pro chasidismus konstitutivní – rabi Dov Bera z Meziříče a rabi Ja'akova Josefa z Polonne. Kapitola krátce charakterizuje učení chasidismu a historické okolnosti jeho vzniku.

Kapitola „Hudební tradice chasidů“ se dělí na dvě podkapitoly. První podkapitola charakterizuje pojem „nigun“ a dále přináší typologii nigunů. Vedle typologií již publikovaných autorka přináší také typologii vlastní, která vychází z úvahy o vztahu nigunů ke konceptům židovské mystiky. V další podkapitole pak Ráchel Polohová pojednává o módech synagogální hudby, ze kterých některé niguny vycházejí. Vedle stupnice Ahava Raba uvádí také stupnici ukrajinsko-dórskou, stupnici Magen Avot a stupnici Ha-Šem Malach. V přehledu stupnic synagogální liturgie autorka hovoří též o četnosti jejich užívání. V tomto případě mi ovšem není jasné, zdali se kritériem hodnocení stala četnost užívání stupnice v chasidských nigunech, či rozšířenost stupnice v synagogální liturgii obecně. Stupnice Ahava Raba je pro synagogální liturgii stupnicí velmi charakteristickou, zejména pro šíři a rozporuplnost nálad, které dokáže vyjádřit. Stupnice Magen Avot je vedle večerní šabatové liturgie užívána i v liturgii všednodenní. V obecné synagogální liturgii je zastoupena velmi frekventovaně. Stupnice ukrajinsko-dórská je zpravidla užívána pouze pro extenze. Vedle autorkou uvedených stupnic existují ještě další neuvedené – pentatonika a lernsteiger. Pentatonika je užívána zejména pro začátek všednodenní Amidy, lernsteiger pro texty z Mišny a Gemary, kupříkladu pro pasáž Elu Devarim.

V kapitole „ChaBaD“ Ráchel Polohová popisuje vznik a vývoj tohoto chasidského hnutí, jakož i jeho otevřený přístup k hudbě a jejímu zaznamenávání. Z ChaBaD nigunů si všímá zejména Nigunu arba bavot, jenž je autorkou dále s pomocí literatury interpretován jakožto hudba zrcadlící rozličné emoce člověka, který se vydává na cestu k Hospodínu.

V kapitole „Modžic“ se autorka věnuje zakladatelům této dynastie (rabi Jechezkel Taub, rabi Jisra'el Taub), kteří byli obdařeni velkým hudebním talentem. Kapitola dále popisuje hudební charakter spirituality modžického hnutí a její závěr přináší krátkou analýzu nigunu Ezkera ha-Gadol od rabi Jisra'ela Tauba, který trvá přibližně půl hodiny.

Kapitola „Karlin“ zmiňuje spory mezi chasidim a mitnagdim, charakterizuje osobnost rabi Aharona ben Ja'akova, jenž byl zakladatelem společenství a věnuje se také vůdcům pozdějším, zejména postavě rabi Jisra'ela Jenuky, jehož působení vedlo také k rozvoji chasidské instrumentální hudby. Kapitola následně popisuje východoevropský a lidový ráz nigunů karlinské dynastie, přičemž závěr kapitoly přináší rozbor pijutu Jah Echsof a taktéž jeho český překlad.

V kapitole „Braclav“ se Ráchel Polohová věnuje vzniku braclavského směru chasidismu, popisuje postavu rabi Nachmana z Braclavi a jeho vnímání hudby a zvuků coby „Božího hlasu“. Závěr kapitoly poté nabízí seznámení s nedávno objevenou melodií Nigun ba-derech le-gan Eden, jejíž notace pochází z roku 1913.

Závěr celé práce shrnuje rozdílné přístupy výše popsaných chasidských hnutí k hudbě. Předložené analýzy hudebních ukázek jsou po stránce hudební teorie zcela korektní. Snaze o převedení hudby do slov však v některých případech mohlo být věnováno více prostoru. Hnutí ChaBad je autorkou popsáno jako dnes „zdaleka nejznámější a nejviditelnější chasidské společenství“. Hnutí ChaBaD je bezesporu velmi vlivné chasidské hnutí, jehož reflexe v práci Ráchel Polohové zaujímá důležité místo. Hnutí Satmar, které hnutí ChaBaD počtem svých členů patrně převyšuje, v práci však není uvedeno vůbec. Předložené vykreslení světa chasidské hudby tedy není zcela komplexní a zcela komplexní není ani vykreslení vztahu chasidim ke státu Izrael. Kupříkladu hnutí Satmar, kterého se práce nedotýká, vyjadřuje na rozdíl od autorkou popsaných hnutí protisionistické postoje. Přes zmíněné drobné výtky však práci vnímám jako nadprůměrnou a velmi zdařilou. Práci Bc. Ráchel Polohová. DiS, která stojí na pomezí judaistiky a muzikologie, hodnotím jako výbornou (1).

V Praze, 12.9. 2018

ThDr. Ivan Kohout, Th.D.